

POSTANOWIENIE Z DNIA 30 WRZEŚNIA 2010 R.
I KZP 17/10

Przedmiotem przepadku na podstawie art. 29 pkt 2 k.k.s. może być, w zależności od okoliczności konkretnej sprawy, zarówno sam ciągnik siodłowy, naczepa, jak i ciągnik siodłowy z naczepą (art. 53 § 18 k.k.s.).

Przewodniczący: sędzia SN J. Szewczyk (sprawozdawca).

Sędziowie SN: J. Matras, D. Świecki.

Prokurator Prokuratury Generalnej: A. Herzog.

Sąd Najwyższy w sprawie Petro S. po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 30 września 2010 r., przedstawionego na podstawie art. 441 § 1 k.p.k. w zw. z art. 113 § 1 k.k.s. postanowieniem Sądu Okręgowego w S. z dnia 17 czerwca 2010 r., zagadnienia prawnego wymagającego zasadniczej wykładni ustawy:

„Czy przez narzędzie lub inny przedmiot stanowiący mienie ruchome, które służyło lub było przeznaczone do popełnienia przestępstwa skarbowego w rozumieniu art. 29 pkt 2 k.k.s. należy rozumieć zestaw składający się z ciągnika siodłowego z naczepą czy też samą naczepę w sytuacji gdy jedynie w naczepie zostały ukryte przedmioty pochodzące z przestępstwa?”

p o s t a n o w i ł odmówić podjęcia uchwały.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w S. cytowane na wstępie zagadnienie prawne przekazał Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia w następującej sytuacji procesowej.

Petro S. został oskarżony o to, że w dniu 19 października 2009 r. w miejscowości B., sprowadził na terytorium kraju wyroby akcyzowe w postaci 15 000 paczek papierosów marki „L&M”, które uprzednio wprowadził na obszar celny Wspólnoty Europejskiej z Ukrainy bez zgłoszenia celnego i przedstawienia organowi celnemu, przez co naraził na uszczuplenie należności celne w kwocie 17 185,00 zł oraz podatkowe w kwocie 160 188,00 zł, w tym podatek akcyzowy w wysokości 122 823,00 zł, tj. o czyn z art. 86 § 1 i 3 k.k.s. w zb. z art. 54 § 1 i 2 k.k.s. w zb. z art. 63 § 2 i 6 k.k.s. w zw. z art. 7 § 1 k.k.s. w zw. z art. 2 § 2 k.k.s.

Sąd Rejonowy w S. wyrokiem z dnia 9 kwietnia 2010 r.:

- I. oskarżonego Petro S. uznał za winnego popełnienia zarzucanego czynu i na podstawie art. 54 § 1 i 2 k.k.s. w zw. z art. 7 § 2 k.k.s. w zw. z art. 2 § 2 k.k.s. wymierzył mu karę grzywny w wysokości 450 stawek dziennych, przyjmując wysokość jednej stawki za równoważną kwocie 70 zł;
- II. na podstawie art. 29 pkt 1 k.k.s. w zw. z art. 30 § 2 k.k.s. i art. 31 § 1 i 6 k.k.s. orzekł przepadek na rzecz Skarbu Państwa dowodów rzeczowych w postaci 15 000 sztuk paczek papierosów i zarządził ich zniszczenie;
- III. na podstawie art. 230 § 2 k.p.k. w zw. z art. 113 § 1 k.k.s. nakazał zwrócić interwenientowi Mykola B. dowód rzeczowy w postaci ciągnika siodłowego marki DAF oraz naczepy marki PANAV;

IV. na podstawie art. 32 § 1 k.k.s. orzekł środek karny ściągnięcia od oskarżonego równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów w postaci ciągnika siodłowego marki DAF w kwocie 35 400 zł oraz naczepy ciężarowej marki PANAV w kwocie 73 500 zł.

Powyższy wyrok na niekorzyść oskarżonego zaskarżył prokurator Prokuratury Rejonowej w S. w części dotyczącej orzeczenia o karze oraz środka karnym w postaci ściągnięcia równowartości pieniężnej mienia ruchomego, które służyło do popełnienia przestępstwa skarbowego.

W przedstawionej sytuacji procesowej Sąd odwoławczy, zważywszy, że środek odwoławczy wniesiony na niekorzyść oskarżonego może spowodować orzeczenie także na jego korzyść (art. 434 § 2 k.p.k. w zw. z art. 113 § 1 k.k.s.), powziął wątpliwości, które przedstawił w trybie art. 441 § 1 k.p.k. Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia.

Prokurator Prokuratury Generalnej wniósł o odmowę podjęcia uchwały, wskazując, że Sąd Okręgowy nie wykazał, iż zachodzi potrzeba dokonania wykładni ustawy o charakterze zasadniczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Stanowisko prokuratora Prokuratury Generalnej okazało się trafne.

W doktrynie i orzecznictwie utrwalony jest pogląd, że wystąpienie z pytaniem prawnym do Sądu Najwyższego w trybie art. 441 § 1 k.p.k. jest zasadne, jeśli istnieją następujące warunki:

1. w postępowaniu odwoławczym wyłoniło się „zagadnienie prawne”, czyli istotny problem interpretacyjny, a więc taki, który dotyczy przepisu rozbieżnie interpretowanego w praktyce sądowej lub przepisu o wadliwej redakcji albo niejasno sformułowanego, dającego możliwość różnych przeciwstawnych interpretacji;

2. zagadnienie to wymaga „zasadniczej wykładni ustawy”, czyli przeciwdziałania rozbieżnościom interpretacyjnym, już zaistniałym w orzecznictwie, bądź mogącym – z uwagi np. na istotne różnice poglądów doktryny –

w nim zaistnieć, które to rozbieżności są niekorzystne dla prawidłowego funkcjonowania prawa w praktyce;

3. pojawiło się ono „przy rozpoznawaniu środka odwoławczego”, a więc jest powiązane z konkretną sprawą i to w taki sposób, że od rozstrzygnięcia tego zagadnienia prawnego zależy rozstrzygnięcie danej sprawy (por. R. Stefański: Instytucja pytań prawnych do Sądu Najwyższego w sprawach karnych, Kraków 2001, s. 264 – 299 i podane tam orzecznictwo).

Analiza treści pytania prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy pozwala na stwierdzenie, że nie spełnia ono zaprezentowanych w pkt. 1 i 2 wymogów, stąd też sformułowanie w sprawie wiążącego zapatrywania naruszyłoby ustanowioną w art. 8 § 1 k.p.k. w zw. z art. 113 § 1 k.k.s. zasadę samodzielności jurysdykcyjnej sądu. Ponadto Sąd odwoławczy nie wskazuje przepisu, który jego zdaniem jest zredagowany w wadliwy czy niejasny sposób. W rzeczywistości Sąd pytający prosi o ocenę, czy w rozpoznawanej sprawie przedmiotem służącym lub przeznaczonym do popełnienia przestępstwa była tylko naczepa, w której ukryto przemycane papierosy, czy także ciągnik siodłowy, który wraz z naczepą stanowił pojazd członowy, którym poruszał się sprawca przemytu. Innymi słowy, mimo że Sąd Okręgowy zna dotychczasowe ustalenia w sprawie, iż Petro S. udostępnił nieznanym mężczyznom na około 2 do 3 godzin ciągnik i naczepę celem dokonania załadunku papierosów, które następnie przemycił – pod pozorem potrzeby dokonania „zasadniczej wykładni ustawy” domaga się ustalenia przez Sąd Najwyższy, jakie przedmioty służyły lub były przeznaczone do popełnienia konkretnego przestępstwa skarbowego. Sąd odwoławczy pyta wprost „ale czy tylko naczepa?”

Przedmiotem pytania prawnego nie może być sposób rozstrzygnięcia sprawy lub konkretnej sytuacji procesowej, gdyż zadaniem Sądu Najwyższego orzekającego na podstawie art. 441 § 1 k.p.k. jest dokonanie „zasadniczej wykładni ustawy”, a nie udzielanie porad, jak należy rozstrzygnąć

konkretną sprawę (por. R. A. Stefański: *op. cit.* s. 254 – 261, 352 – 371 i podane tam orzecznictwo).

Wbrew wywodom Sądu Okręgowego w S. w orzecznictwie oraz doktrynie nie ujawniły się rozbieżności, co do interpretacji art. 29 pkt 2 k.k.s. w omawianym zakresie.

Zauważył to także Sąd pytający, który jednoznacznie stwierdził: „Żaden z autorów komentarzy nie ogranicza przypadku jedynie do naczepy (w której znajdowały się papierosy) wyłączając ciągnik, bez którego naczepa nie byłaby w ruchu i nie przemieszczałaby się z miejsca na miejsce”.

Powołane w uzasadnieniu postanowienia o przedstawieniu zagadnienia prawnego rzekome przykłady rozbieżności w orzecznictwie, jednoznacznie świadczą o czymś odwrotnym, czyli jednolitej i konsekwentnej linii orzeczniczej w tym zakresie. Sąd odwoławczy wywiódł mianowicie ... „w orzecznictwie poglądy są różne – m. in. Sąd Apelacyjny w Białymstoku wyrokiem z dnia 9 lutego 2010 r., AKa 198/09 podobnie jak Sąd Rejonowy uznał zestaw ciężarowy jako jedną całość służącą do popełnienia przestępstwa skarbowego i orzekł tytułem środka karnego obowiązek zapłaty na rzecz Skarbu Państwa kwoty równowartości ciągnika siodłowego i naczepy, mimo tego, że papierosy znajdowały się tylko w naczepie. Także, w uzasadnieniach wyroków Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2010 r., V KK 472/05, OSNKW 2006, z. 5, poz. 48 oraz z dnia 29 czerwca 2006 r., V KK 163/06, Lex nr 188371, jest mowa o „zestawie ciężarowym”, „pojeździe samochodowym”. Podobnie w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 29 czerwca 2005 r., SK 34/04, Dz. Urz. UOKiK 2004, nr 4, poz. 330, gdzie w uzasadnieniu na k. 9, 13 jest mowa o „zestawie ciężarowym” jako narzędziu, które służyło do popełnienia przestępstwa”.

Niezależnie od powyższego Sąd Najwyższy dostrzegł potrzebę poczynienia kilku uwag na temat kwestii nurtującej Sąd odwoławczy.

Przepadkiem mogą być objęte przedmioty pochodzące bezpośrednio z przestępstwa (art. 29 pkt 1 k.k.s.), narzędzia lub inne przedmioty, które służyły albo były przeznaczone do jego popełnienia (art. 29 pkt 2 k.k.s.), opakowania i przedmioty niepodzielnie połączone z przedmiotem przestępstwa (art. 29 pkt 3 k.k.s.), a także przedmioty, których wytwarzanie, posiadanie, obrót, przechowywanie, przewóz, przenoszenie lub przesyłanie jest zabronione (art. 29 pkt 4 k.k.s.).

W doktrynie podnosi się, że przepis art. 29 pkt 2 k.k.s. rozgranicza narzędzia i inne przedmioty, które służyły do popełnienia przestępstwa skarbowego (*instrumenta sceleris*) od narzędzi i innych przedmiotów, które były przeznaczone do popełnienia przestępstwa skarbowego (druga kategoria *instrumenta sceleris*). Narzędziem lub innym przedmiotem, które służyło do popełnienia przestępstwa skarbowego, jest każda rzecz, której użycie istotnie umożliwia lub ułatwia realizację znamion czynu zabronionego. Z kolei narzędziem lub innym przedmiotem, które było przeznaczone do popełnienia przestępstwa skarbowego jest taki przedmiot, którego zasadniczym celem jest użycie do popełnienia przestępstwa skarbowego. W grę wchodzi przede wszystkim środek przewozowy, niekoniecznie specjalnie przysposobiony do popełnienia przestępstwa skarbowego (por. P. Kardas, G. Łabuda, T. Razowski: Kodeks karny skarbowy. Komentarz, LEX 2010; G. Bogdan, A. Nita, J. Raglewski, A. Świątłowski: Kodeks karny skarbowy. Komentarz, Gdańsk 2007, s. 155 – 157). Zdaniem J. Raglewskiego aktualnie obowiązujący Kodeks karny skarbowy istotnie rozszerzył zakres przepadku środków przewozowych za przestępstwa skarbowe. Obecnie nie jest już bowiem wymagane, by został on w jakikolwiek sposób przysposobiony do popełnienia przestępstwa skarbowego bądź też przedmiot przestępstwa skarbowego był w nim ukryty w miejscu nie przeznaczonym do umieszczania przewożonych rzeczy (por. J. Raglewski: Przepadek

przedmiotów w kodeksie karnym skarbowym – zagadnienia materialno-prawne, Prawo Spółek 2001, nr 4, s. 54).

Treść art. 29 k.k.s. nie zawiera szczegółowej regulacji przesłanek orzekania przepadku środka przewozowego jako przedmiotu służącego lub przeznaczonego do popełnienia przestępstwa skarbowego. Nie oznacza to jednak, iż orzekanie przepadku środka przewozowego jako przedmiotu, który służył lub był przeznaczony do popełnienia przestępstwa skarbowego jest niedopuszczalne. Wręcz odwrotnie, art. 49 k.k.s. zabrania orzekania przepadku środka przewozowego tylko za popełnienie wykroczenia skarbowego, natomiast niewątpliwie możliwe jest orzeczenie takiego przepadku wobec sprawcy umyślnego przestępstwa w wypadkach określonych w Kodeksie karnym skarbowym.

Z definicji legalnej zawartej w art. 53 § 18 k.k.s. wynika, że środek przewozowy jest to przedmiot używany do przewozu osób lub towarów, w szczególności: pojazd drogowy, szynowy, środek transportu, przyczepa, naczepa, jednostka pływająca oraz statek powietrzny. Przyjęto zatem ogólnie, że środkiem takim jest przedmiot używany do przewozu osób lub towarów, przykładowo jedynie wskazując na niektóre rodzaje środków przewozowych. Wymienione w § 18 art. 53 środki przewozowe są zdefiniowane w innych aktach prawnych. Tak więc w świetle przepisów ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2005 r. Nr 108, poz. 908 ze zm. – zwanej dalej „p.r.d.”) pojazdem drogowym jest środek transportu przeznaczony do poruszania się po drodze oraz maszyna lub urządzenie do tego przystosowane (art. 2 pkt 31 p.r.d.), w tym zwłaszcza pojazdy silnikowe, czyli pojazdy wyposażone w silnik (z wyjątkiem motoroweru i pojazdu szynowego (art. 2 pkt 32 p.r.d.)). Natomiast przyczepa to z kolei pojazd bez silnika przystosowany do łączenia go z innym pojazdem (art. 2 pkt 50 p.r.d.), a naczepą jest przyczepa, której część spoczywa na pojeździe silnikowym i obciąża ten pojazd (art. 2 pkt 52 p.r.d.). Niewątpliwie do

środków przewozowych w rozumieniu art. 53 § 18 k.k.s. należy zaliczyć pojazd drogowy, który jest pojazdem siodłowym, określonym w prawie o ruchu drogowym jako pojazd członowy, a więc zespół składający się z pojazdu silnikowego złączonego z naczepą (art. 2 pkt 35 p.r.d.). Występuje on w realiach niniejszej sprawy. Może zatem podlegać przepadkowi na podstawie art. 29 pkt 2 k.k.s., jeżeli służył lub był przeznaczony do popełnienia przestępstwa. Nie wyklucza tego odrębne wymienienie w art. 53 § 18 k.k.s. przyczepy i naczepy. Przedstawiona redakcja przepisu wskazuje tylko przykładowo, że przyczepa i naczepa, jako środki przewozowe mogą podlegać przepadkowi w wypadku, gdy służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa.

Trafne są wywody Sądu odwoławczego dotyczące pojęcia mienia, części składowej rzeczy, oraz tego, że „naczepa funkcjonuje w obrocie prawnym niezależnie od ciągnika (posiada odrębną tablicę rejestracyjną), nie jest trwale związana z jednym ciągnikiem, a niekiedy ciągnik siodłowy i naczepa mogą być własnością różnych osób”. Jednakże wspomniane poglądy nie mają znaczenia dla ustalenia przedmiotów, które były przeznaczone lub służyły oskarżonemu Petro S. do popełnienia nieprawomocnie przypisanego mu przestępstwa.

Artykuł 29 k.k.s. w przeciwieństwie do poprzednio obowiązującej ustawy karnej skarbowej z dnia 26 października 1971 r. (Dz. U. z 1984 r. Nr 22, poz. 103 z późn. zm.) nie zawiera szczegółowej regulacji przesłanek orzekania przepadku środka przewozowego jako przedmiotu służącego lub przeznaczonego do popełnienia przestępstwa skarbowego. Ustawodawca, zważywszy na problemy interpretacyjne w praktyce, zrezygnował ze specjalnej regulacji, dotyczącej uprzednio przepadku środka przewozowego oraz drogowego środka przewozowego (por. Uzasadnienie rządowego projektu ustawy – Kodeks Karny skarbowy, s. 38). Syntetyczna redakcja prze-

pisu art. 29 pkt 2 k.k.s. dotyczącego między innymi przypadku środka przewozowego ułatwiła jego interpretację.

Natomiast z oczywistych względów trudniej jest dokonać abstrakcyjnej oceny, kiedy i jaki środek przewozowy może być uznany za przedmiot, który służył lub był przeznaczony do popełnienia przestępstwa skarbowego. Jak już wspomniano, zagadnienie, który środek przewozowy służył lub był przeznaczony do popełnienia przestępstwa w konkretnej sprawie stanowi kwestię pozostającą w sferze ustaleń faktycznych. Sąd Rejonowy w S. ustalił, że do popełnienia przestępstwa skarbowego, oskarżonemu niezbędny był ciągnik siodłowy z naczepą. Nie kwestionuje tego oskarżony i jego obrońca.

Konkludując, odpowiedź na pytanie, czy w rozpoznawanej sprawie przedmiotem służącym lub przeznaczonym do popełnienia przestępstwa skarbowego był środek przewozowy w postaci ciągnika siodłowego z naczepą, czy sama naczepa, zależy od prawidłowo ustalonego stanu faktycznego, a nie stanowi zagadnienia wymagającego zasadniczej wykładni ustawy.

Biorąc powyższe rozważania pod uwagę Sąd Najwyższy postanowił odmówić podjęcia uchwały.